LUONTO JA YMPÄRISTÖ

Jos haluaa pitää jättiputkea mökin nurkalla, se sopii. Mutta ennen kuin siemenet kypsyvät, ne pitää leikata pois. **YMPÄRISTÖTYÖNTEKIJÄ ANTTI UUSI-LAITILA, ETELÄ-POHJANMAAN ELYKESKUS**

Jättiputken hävittäminen on monen vuoden projekti

VAHINGOLLISET VIERASLAJIT

Etelä-Pohjanmaan elykeskuksen ympäristötyöntekijät kiertävät kesän maastossa tuhoamassa jättiputken esiintymiä. Torjunta jatkuu ensi kesänä.

JAANA KANKAANPÄÄ

Jos jättiputkea kasvaa useiden neliömetrien alueella, maata ei kannata möyhentää lapiolla liikaa. Antti Uusi-Laitila (vas.), Harri Niemi ja Kristiina Karppi katkovat ensin jättiputkien varret.

SEINÄJOKI (MT)
Kolme elykeskuksen työntekijää pysäköi autonsa pikkutien varteen ja marssii lapioineen autiotalon pihalle.

Lähistöllä asuva **Raimo Alanko** tulee kyselemään, mistä on kyse. Käy ilmi, että elykeskuksen väki aikoo hävittää jättiputket alueelta.

”Olette ylivoimaisen tehtävän edessä”, Alanko arvioi.

Samaa taitavat ajatella monet muutkin.

Jättiputki on luokiteltu erityisen haitalliseksi vieraslajiksi, joka on tarkoitus hävittää koko maasta. Koko maan kattavien torjuntatalkoiden hinnaksi lasketaan 12 miljoonaa euroa.

Aiheuttaa palovammoja

Vikuri-hanke on käynnissä kolmatta kesää Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Keski-Suomen elykeskuksien alueella. Rahoitusta on luvassa ainakin ensi vuoteen.

Antti Uusi-Laitilalle kesä jättiputken torjunnassa on toinen. ”Kyllä näitä tänä aikana on hävinnyt.”

Etelä-Pohjanmaan elykeskuksen ympäristötyöntekijät kiertävät kesän maastossa. Samalle kohteelle palataan monta kertaa kesän aikana ja seuraavanakin kesänä. Aina jostain löytyy aikaisemmin huomaamatta jääneitä kasvustoja.

Ilman maanomistajan lupaa torjuntaa ei kuitenkaan tehdä.

Jättiputken varressa on kasvinestettä, joka aiheuttaa iholle palovamman kaltaisia oireita joutuessaan auringon kanssa kosketuksiin. Selvisikö Uusi-Laitila viime kesänä vammoitta?

”Pieniä palovammoja tuli, ei sen suurempia.”

Kaivetaan tai peitetään

Jättiputken, kuten muidenkin vieraslajien, torjunta painottuu alkukesään.

”Ensin torjutaan jättiputkea. Kahden tai kolmen viikon päästä pitäisi aloittaa jättipalsamin niitto, ennen kuin se pääsee kukkaan”, Uusi-Laitila kertoo.

Muita vieraslajeja Vikuri-hankkeessa ei torjuta.

Jos jättiputkia on vähän, elykeskuksen työntekijät kaivavat ne juurineen maasta. Jos riittävän iso osa juuresta nousee ylös, uutta jättiputkea ei enää pukkaa.

Taistelua ei silti välttämättä ole voitettu. Maassa voi olla jättiputken siemeniä, jotka riehaantuvat maan mylläämisestä.

”Siemenet säilyvät kymmenenkin vuotta itämiskykyisinä”, kertoo **Harri Niemi**.

Kun ympäristötyöntekijät näkevät esiintymän, jossa jättiputki on levinnyt useiden neliömetrien alueelle, otetaan astetta järeämmät keinot käyttöön: koko esiintymä peitetään mustalla muovilla.

Muovin reunat lapioidaan maan alle. Kun aurinko porottaa parikin kesää, kuumuus tappaa muovin alle jääneet siemenet.

Kasvattaa saa, torjua pitää

Jättiputki tuotiin Suomeen 1900-luvun alussa. Kesti pitkään, ennen kuin sen haitat alettiin tiedostaa.

”Tyypillisesti jättiputkea on kasvanut ensin yhdessä pihassa, ja muut kyläläiset ovat tulleet ihastelemaan kukintoa. Sitten siemeniä on haettu koko kylään”, Uusi-Laitila kuvaa.

Nyt jättiputkea löytyy etenkin autiotalojen pihoilta, mutta myös tavallisilta takapihoilta.

Laitonta jättiputken kasvatus ei ole vieläkään. Maanomistajan on kuitenkin otettava vastuu siitä, että kasvi ei pääse leviämään lähiympäristöön.

”Jos haluaa pitää jättiputkea mökin nurkalla, se sopii. Mutta ennen kuin siemenet kypsyvät, ne pitää leikata pois”, Uusi-Laitila neuvoo.

Mikä on sitten oikea paikka siemenille?

Ei ainakaan komposti. Parhaiten ne tuhoutuvat polttamalla.

HELI VIRTANEN

Yksittäiset jättiputket voi kaivaa irti. Juurta pitäisi poistaa parinkymmentä senttiä.

Kun jättiputkien varret on katkottu, isot esiintymät peitetään mustalla muovilla. Aurinko porottaa sen läpi ja tuhoaa maahan varastoituneet siemenet muutamassa vuodessa.

OHJEET

Jos varresta pirskahtaa nestettä iholle, iho on pestävä välittömästi ja suojattava auringolta seuraavan viikon ajan.

Hävitä jättiputki näin

Jättiputken hävittäminen omalta tontilta onnistuu, kun käyttää sopivaa menetelmää.
Pääjuuren katkaisu lapiolla 10–20 senttimetrin syvyydestä toimii, kun jättiputkia on vain vähän.
Käsin kitkemällä voi poistaa ensimmäisen vuoden taimia.
Kukinnon katkaiseminen estää uusien siementen synnyn. Kukinto on syytä katkaista elokuussa, jolloin se on ruskea mutta siemenet eivät ole vielä kypsiä. Liian aikaisin katkaistun kukinnon tilalle kasvaa uusi.
Kasvuston peittäminen mustalla, paksulla, valoa läpäisemättömällä muovilla tuhoaa maaperän siemenpankin muutamassa vuodessa.
Kemiallinen torjunta sopii laajan esiintymän hävittämiseen. Torjuntaan käytetään glyfosaattipohjaisia aineita.

Lähde: Maa- ja metsätalousministeriön julkaisema Jättiputki-esite

Silakka nosti merisaaliin arvoa

Suomen ammattikalastajien merestä saaman saaliin arvo nousi viime vuonna kuusi miljoonaa euroa edellisvuotta suuremmaksi. Syynä on silakasta saatu aiempaa parempi hinta.

Silakasta ammattikalastajat saivat viime vuonna 18,5 miljoonaa euroa. Hinta nousi edellisvuodesta lähes kolmanneksen.

Silakka oli sekä määrältään että hinnaltaan merialueen tärkein saaliskala. Sitä saatiin 98 miljoonaa kiloa.

Silakan pyynti keskittyi Selkämerelle, mistä saatiin 77 prosenttia saaliista.

Kokonaissaaliin määrä pieneni kaksi miljoonaa kiloa ja oli viime vuonna 120 miljoonaa kiloa, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (Rktl) tilasto kertoo.

Toiseksi eniten kalastettiin kilohailia, 16 miljoonaa kiloa. Määrä on yhdeksän miljoonaa kiloa edellisvuotta pienempi.

Kilohailia saatiin eniten Hangon läntiseltä ja itäiseltä selältä.

Saaliista 95 prosenttia oli silakkaa ja kilohailia

Silakka ja kilohaili yhdessä kattoivat 95 prosenttia kaikkien lajien kokonaissaaliista.

Silakan ja kilohailin pyynti on hyvin keskittynyttä. Kahdeksan eniten kalastanutta troolaria sai puolet saaliista.

Kilohailisaaliista ulkomaille purettiin yli 40 prosenttia, silakoista kolmannes.

Osa Suomeen rekisteröidyistä kalastusaluksista on siirtynyt virolaisten ja ruotsalaisten hallintaan. Sen myötä saaliin purkaminen ulkomaille on yleistynyt.

Silakka, kilohaili, turska ja lohi ovat kiintiöityjä kalalajeja, joiden saalismäärää säännellään vuosittain. Etenkin silakkakanta on viime vuosina ollut vahva ja sen saaliskiintiö suuri.

Hyljevahinkoja joka viidennellä

Valtaosa ammattikalastajista kalasti rannikkovesistä verkoilla ja rysillä. Joka viides kalastaja kärsi hyljevahingoista.

Hylkeet söivät, vahingoittivat ja karkottivat kaloja sekä rikkoivat pyydyksiä. Joissakin tapauksissa kalastajat joutuivat luopumaan perinteisistä pyyntipaikoista tai koko pyynnistä.

Rannikkolajeista eniten kalastettiin kuoretta, miljoona kiloa. Ahvenen saalismäärä oli 0,9 miljoonaa kiloa.

Lahnaa ja siika saatiin kumpaakin 0,7 miljoonaa kiloa. Kuhasaalis oli puoli miljoonaa kiloa, lohisaalis vain 0,2 miljoonaa kiloa.

Kilohailista ja siiasta kalastajat saivat 2,8 miljoonaa euroa. Kuhasaaliin arvo oli 2,5 miljoonaa, ahventen 1,8 miljoonaa.

Turskasta kalastajat saivat 1,1 miljoonaa euroa, lohista miljoonan.

Vuonna 2011 merialueen ammattikalastajat saivat saaliistaan yhteensä 33 miljoonaa euroa.

REIJO VESTERINEN

Vapapäivä veti kalalle 700 nuorta

Metsähallituksen ja Suomen vapaa-ajankalastajien keskusjärjestön ilmaiseen kalastuspäivään osallistui yli 700 nuorta.

Määrä on uusi ennätys. Vapapäivä järjestettiin nyt kolmannen kerran.

”Päivä oli onnistunut. Lapsia ja nuoria saapui kohteille runsaasti, ja juuri sen vuoksi me vapapäivän järjestämme”, Metsähallituksen ylitarkastaja **Mika Laakkonen** sanoo.

Kesäloman alun kunniaksi kaikki alle 18-vuotiaat saivat kalastaa ilmaiseksi Metsähallituksen 14 arvokalakohteessa. Nuorille vapakalastus on muutoinkin ilmaista, mutta Metsähallituksen arvokohteissa heidänkin pitää muina aikoina maksaa.

Suurin suosio oli Evon Niemisjärvellä, minne saapui 92 kalastajaa.

Lieksan Ruunaalla oli 80 ja Rovaniemen Vikakönkäällä 79 vavan heiluttajaa.

Jokaiselta kohteelta kalaa saatiin. Sodankylän Ahvenlammesta nousi yhdeksän kirjolohta, joista suurin painoi 1824 grammaa.

Tänä vuonna jokainen vapapäivään osallistunut sai elämysten ja mahdollisen saaliin lisäksi pinssin sekä lusikkauistimen.

REIJO VESTERINEN

LOGOSOLIN SOLOSAHA M8, Stihl MS660, laippa ja ketju. **Soita ja tilaa +46 611 182 83!**
Tilaa helposti maksutonta tietoa meidän nettisivulta.
+46 611 182 83 • www.logosol.fi

Peltopyyn hoito runsastaa muutakin lintuluontoa

Englannin maatalousmaisemien linnusto on köyhtynyt ja köyhtyy yhä, mutta peltopyyn elvytys tuo toivoa paremmasta. Englantilaisen riistan ja luonnonhoidon järjestön edustaja **Ian Lindsay** esitelmöi teemasta toukokuukuun lopussa Helsingissä Luonnon- ja riistanhoitosäätiön tilaisuudessa.

Lindsayn mukaan peltopyiden kannat oli saatu nousuun parantamalla lajin elinympäristöjä. Hänen mukaansa myös muu linnusto lisääntyi peltopyiden ravinto- ja suojakasvillisuuden lisäämisestä, ruokinnasta ja petojen vähentämisestä.

Hän harmitteli, ettei muiden lintulajien kantoja ollut mitattu tutkimuksissa.

Maan hoitaja ja käyttäjä tärkein

Maanviljelijät ovat joskus jopa aika aggressiivisia, ei heitä määräillä, Lindsay sanoo. Hänen mukaansa keskustelu viljelijöiden kanssa ja heidän innostaminen asiaan on tuottanut tuloksia.

Peltopyiden elossa säilymisen kannalta lopputalvi ja alkukesä ovat vaikeimpia aikoja. Suojaa pedoilta on vähän, eikä talven rasittamien lintujen ravinnon saantikaan ole helppoa. Ruokinnalla saadaan paljon aikaan.

Englannissa peltopyitä tai sen pesiä tuhoavat kettu, kärppä, lumikko ja varislinnut. Lindsay esitteli vertailevia kokeita, joista näkyi hyvin petokurin vaikutus linnun kantoihin.

Työn on oltava jatkuvaa, sillä rauhaan unohdetut pedot runsastuvat nopeasti.

Laajojen yhtenäisten peltoaukeiden rikkominen ”set aside” eli ”jätä rauhaan” -menettelyllä tuotti tulosta peltopyyn elvytyksessä.

Lindsay otti esimerkiksi 10 neliökilometrin peltoaukean, jolla oli vuonna 2003 jäljellä neljä pesivää paria. Maasta 6–7 prosenttia otettiin linnun suoja- ja ruokakaistoiksi. Vuonna 2010 alueen kannaksi laskettiin 1 700 lintua.

Alueen viljelijät innostuivat ja ovat ylpeitä tuloksista. Yhden kasvilajin laajojen alojen sijasta tuotantokasvien kasvatusalat kirjovat aukeaa paljon aiempaa pienempinä lohkoina.

Nuorten lintujen syysistutuksesta on huonot kokemukset. Sen sijaan kuusiviikkoisten poikasten ymppääminen kesällä luonnosta pyydetyn villin pyyparin seuraan paransi talvehtimisen onnistumista.

Suomen Luonnon- ja riistanhoitosäätiö aloittaa brittien ja ruotsalaisten kanssa peltopyyhankkeen, jossa tutkitaan pitkäkestoisesti elinympäristön hoitoa ja villien yksilöiden siirtoistutuksia.

JUHA AALTOILA

Lisää tietoa maatalousympäristöjen riistanhoidosta sivulla www.luontojariista.fi.

JARI NISKANEN/KUVALIITERI

Peltopyyt ovat alkukesästä haavoittuvaisia, kun suojaa ja ravintoa on vähän.

Energia-oivallus palkitaan euroilla

Vuoden energiaoivallus -kilpailu etsii energiatehokkaita ideoita. Voittaja julkistetaan Energia Forum 2012 -tapahtumassa Tampereella 23. lokakuuta. Palkintosumma on 10 000 euroa, josta 5 000 euroa lahjoittaa Suomen Messusäätiö ja 5 000 euroa Energiafoorumi ry.

Kilpailussa haetaan uusia energiaoivalluksia teemoilla energiatehokkuus, päästöjen vähentäminen ja energiansäästö.

Kisan järjestävät Expomark Oy ja Energiafoorumi ry. Kilpailu on avoin henkilöille ja henkilöryhmille.

Kilpailuraati voi jakaa summan yhdelle tai useammalle palkittavalle.

Kilpailuun voi osallistua lähettämällä lyhyen vapaamuotoisen hakemuksen postissa tai sähköpostilla 14.9. mennessä osoitteella: Expomark Oy, Tomi Niemi, Puistokatu 2 A, 40100 Jyväskylä tai tomi.niemi@expomark.fi

MT

Puuenergiaa valtion metsistä

METSÄHALLITUS
Tutustu Energiapuun myyntiluetteloon: www.metsa.fi/energiapuu